[א]או דלמא [ידיעה] דההוא ב"ד דהורו בעינן תיקו אמר רבי יונתן מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן שנאמר [1] ואם כל עדת ישראל ישגו [ב]עד שישגו כולן [א)][עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל] אמר רב הונא בריה דרב הושעיא הכי נמי מסתברא דבכל התורה כולה קיי"ל [ב)]רובו ככולו והכא כתי' כל [ג)]העדה הואיל וכך אפילו הן מאה [תנן] הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שעשו ועשה עמהן ובין שעשו ועשה אחריהן ובין שלא עשו ועשה ה"ז חייב מפני שלא תלה בב"ד האי הוא דחייב הא אחר פטור ואמאי הא לא נגמרה הוראה הכא במאי עסקינן [ג]כגון שהרכין ההוא אחד מהן בראשו ת"ש [ד)]הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו [ד]ואמר להן טועין אתם הרי אלו פטורים טעמא דאמר להן טועין אתם דפטורים [ה]הא שתיק מישתק חייבין וגמר לה הוראה ואמאי והא לא הורו כולן אמרי ה"נ כגון שהרכין בראשו מתיב רב משרשיא סמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי ר"א בר' צדוק שהיו אומרים [ה)][ו]אין גוזרין גזירה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אבא מאי קרא [2] במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו והא הכא דכתי' הגוי כולו ורובא ככולא דמי תיובתא דר' (יוחנן) [יונתן] תיובתא ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא ה"ק אי איכא כולם הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה [ו)]אמר רבי יהושע י' שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן פשיטא הא קמ"ל דאפילו תלמיד בפני רבו [ז)]רב הונא כי הוה נפיק לבי דינא מייתי עשרה תנאי דבי רב לקמיה [ח)] כי היכי דנימטיין שיבא מכשורא רב אשי כי הוו מייתי טרפתא לקמיה מייתי עשרה טבחי ממתא מחסיא ומותיב קמיה אמר כי היכא דנימטיין שיבא מכשורא: **מתני'** הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן והלך ועשה על פיהן ר' שמעון פוטר ור' אלעזר אומר ספק איזהו ספק [ז]ישב לו בתוך ביתו חייב הלך לו למדינת הים פטור אמר רבי עקיבא מודה אני בזה שהוא קרוב לפטור מן החובה אמר לו בן עזאי מאי שנא זה מן היושב בביתו [ח]שהיושב בביתו אפשר היה לו שישמע וזה לא היה לו אפשר שישמע [ט]הורו ב"ד לעקור את כל הגוף [י]אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה הרי אלו פטורין [כ]הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין [ל]כיצד אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור יש עבודת כוכבי' בתור' אבל המשתחוה פטור הרי אלו חייבין שנא' [1] ונעלם דבר דבר ולא כל הגוף: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש הואיל וברשות ב"ד הוא עושה איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שיצאה ברוב צבור יחיד העושה אותה פטור לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד [ט)]מיתיבי פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים [מ]בתחלה גובין עליהן דברי ר"ש ר' יהודה אומר מתרומת הלשכה הן באין אמאי כיון דגבי להו הוי ליה הודע איבעית אימא כגון שגבו סתם ואב"א כגון דלא הוה ליה במתא ואיבעית אימא רב כאידך תנא סבר דתניא איפכא בתחילה גובין להן דברי רבי יהודה ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין תני ר"מ מחייב ור"ש פוטר ר"א אומר [נ]ספק אמר ר' יוחנן אשם [י)]תלוי איכא בינייהו א"ר זירא משל דר"א למה הדבר דומה לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן ונודע לו [ע]שמביא אשם

ולא

[ו)] **או לא בעינן ההוא בית דין דהורו להם מעיקרא דתהוי להו ידיעה.** כלומר לא בעינן דתהוי להו ידיעה לב"ד קמא ומצטרפי: **עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל.** דהיינו אותן שישבו להורות: **כגון שהרכין ההוא אחד מהם.** או תלמיד בראשו דנראה כהודה לדבריהם ונגמרה הוראה: **במארה אתם נארים וגו'.** כגון שהגוי כולו דיכולין לקבלה: הכי משמע אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גברא אותי אתם קובעים והכי כתוב בספרים במס' עבודת כוכבים בפ' אין מעמידין [לו:]: **אי איתא לכולהו.** סנהדרין של שבעים וא': **הויא הוראה.** אע"פ שלא הורו כל אותן שישבו להורות: **שיבא.** אופתא: **מתני' הורו ב"ד.** ועשו רוב צבור על פיהם: **וידעו שטעו וחזרו.** מהוראתן: **בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן.** ולאחר שידעו שטעו הלך היחיד ועשה על פיהם דזה אין מצטרף עם רוב הצבור לפי שלאחר שנודע להם עשה זה: **ר' שמעון פוטר.** לפי שברשות ב"ד הוא עושה שזה עדיין לא היה יודע שידעו שטעו וחזרו בהן והוי תולה בב"ד הלכך פטור: **ר' אלעזר אומר ספק.** כלומר ספק אי כתולה בב"ד אי כתולה בעצמו דמי ומביאין אשם תלוי: **ואיזה הוא הספק.** כלומר אמאי הוא חייב אשם תלוי: **ישב לו בביתו חייב.** אשם תלוי: **שהוא קרוב לפטור.** דהוי ודאי תולה בב"ד שלא ידע חזרתן הואיל והלך לו למדינת הים: **אמר לו בן עזאי מאי שנא זה.** שהלך למדינת הים מן היושב בביתו: **אמר לו ר' עקיבא לפי שהיושב בביתו אפשר שישמע.** שב"ד חזרו בהן והוי קרוב לתולה בעצמו ולפיכך חייב להביא אשם תלוי וזה שהלך למדינת הים לא היה יכול לשמוע והוי תולה בבית דין ממש הלכך פטור: **גמ' כל הוראה שיצאה ברוב צבור.** אע"פ שב"ד חזרו בהן יחיד העושה אותה פטור: **לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד.** להודיע שהעושה על פיהם שוגג הוא ולא מזיד הוא וזה על פי הוראה הוא עושה לפיכך שוגג הוא ויחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. [פ"א] לא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להכיר לבין עושה בשגגת עצמו לעושה מזיד וברשות בית דין וזה הרי אומר לנו שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: **מיתיבי פר העלם דבר של צבור.** כגון שהורו ב"ד בעבודת כוכבים ועשו צבור על פיהם וידעו שטעו וחזרו בהן וצריכין מעות כדי ליקח פר ושעירי עבודת כוכבים של צבור: **בתחלה גובין להם.** שגזברין גובין מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עבודת כוכבים לצורך קרבן דברי ר"ש: **ואמאי.** קאמר רבי שמעון דפטור דברשות ב"ד הוא עושה הא כיון דאגבי להו מעות לצורך פר העלם דבר של צבור הוה מתיידע ליה שהבית דין טעו וחזרו מהוראתן ואמאי הוי תולה בב"ד: **איבעית אימא שגבו ממנו סתם.** שלא הודיעוהו לצורך מה הן גובין: **ואיבעית אימא דלא הוי במתא.** כי גבו להו ולאחר גבייה הוא דעשה על פיהם: **ר"ש אומר מתרומת הלשכה הם באים.** דלא הוי מפרסמא הלכך כי עשה על פיהם הוי תולה בבית דין הלכך פטר ר' שמעון ותנא דמתניתין הכי סבירא ליה אליבא דרבי שמעון דמתרומת הלשכה הן באין: **תניא ר"מ מחייב.** דתולה בעצמו הוי: **ורבי שמעון פוטר.** דתולה בב"ד הוי: **רבי אלעזר אומר ספק.** מביא אשם תלוי: **איכא בינייהו.** בין ר' אלעזר לסומכוס לסומכוס אינו מביא אשם תלוי דהכי קאמר סומכוס מעשה שלו תלוי הוא וליכא למימר שמא תולה בעצמו הוה [כ)] דלא הוי בר חיוב מעילא דהיכא דהוי לפניו חתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואכלו בדין הוא דמביא אשם תלוי משום דאיכא למימר שמא חלב ממש אכל דהוי בר חיוב מעילא אבל הכא ליכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא שהרי על פי הוראה הוא עושה הלכך מעשה שלו תלוי הוא דלד חיוב שלו תלוי הוא דלא הוי לד חיוב מעילא הלכך אינו מביא אשם תלוי: **לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן.** והרי סבור ששומן הוא ונודע לו שספק הוא שמביא אשם תלוי משום דשמא חלב ממש אכל הכא נמי איכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא:

ולא

תוספות

כל הוראה שיצאה ברוב צבור. למעוטי דאם חטאו חצי צבור ועשה גם הוא חייבין: **שעירי עבודת כוכבים.** משום הכי נקיט לשון רבים דאיכא טובא שעירים שעירי ראש חודש ושעירי רגלים שהן מרובים. ואיידי דקאמר התם שעירים נקיט נמי הכא אע"ג דליכא [אלא] אחד כמו פר העלם: **משל דרבי אליעזר כו'.** תימה דהתם בספק אכל ספק לו ולכולי עלמא אבל הכא לו אין ספק. וכן בסומכוס. מיהו יש לומר דבהא תרוייהו שוין דספק הוי:

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' ד סמג עשין ריז:
כ ב ג ד ה מיי' שם הלכה א סמג שם:
כא ו מיי' פ"ב מהל' ממרים הלכה ה סמג עשין קיא:
כב ז ח מיי' פי"ד מהל' שגגות הלכה ה סמג עשין ריז:
כג ט מיי' שם הלכה א ופי"ג הלכה ג סמג שם:
כד י מיי' שם פי"ד הלכה ג:
כה כ מיי' שם ופי"ג שם הל' ג סמג שם:
כו ל מיי' פי"ד שם הל' ג סמג שם:
כז מ מיי' פ"ד מהל' שקלים הל' ג:
כח נ ס מיי' פי"ד מהל' שגגות הל' ה סמג עשין ריז ומביא אשם תלוי:
כט ע מיי' שם פ"ח הלכה ג:

רבינו חננאל

ממה שהורוהו והיה חוזר שב מידיעתו קרינן ביה: אמר רבא אע"ג דסבר רב דהיכא דהורו ב"ד דחלב מותר ונתחלף לא' חלב בשומן ואכלו דפטור מודה שאם אכלו חצי הקהל באותה הוראה דלא מייתי ב"ד פר אלא כל אחד מייתי כשבה או שעירה. שאין זה שנתחלף לו חלב בשומן משלים לרוב הצבור לאתויי פר אלא ודאי לא מצטרף מ"ט דאמר קרא לשגגה. פי' דכתיב בפרשת שלח לך והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה עד שיהיו כולם בשגגה אחת (ופי) [ופר] א) ילפי' מעיני מעיני. וקי"ל לסבריה דתנא דמתני' כר' יוחנן דאע"ג דאינה משנה (מאי הוא) [מיהו] שקלו וטרו לטעמיה: **פיסקא** בין שעשו ועש' עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה פטור מפני שתלה בב"ד. ואקשינן למה לי למיתנא כל הני פי' ליתני שלא עשו ועשה. והנך תרי בבי ליתו בק"ו ופרקינן לא זו אף זו קתני. פי' לא זו שעשו ועשה עמהן דאיכא למימר משום דעבד בהדייהו הויא תליה גמורה. אף אם עשו ועשה אחריהן פטור ולא זו שעשו ועשה אחריהן דעשו ב"ד בעלמא. אף זו אם לא עשו ב"ד כלל ועשה פטור. ואקשינן אי הכי סיפא דקתני הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד שראוי להוראה והלך ועשה על פיהן בין עשו ועשה עמהן כו' כקמייתא. דלחיובא איפכא מסתבר' פי' הואיל ואמרת לא זו אף זו קתני כן היה לו לשנותה או תלמיד שראוי להוראה והלך ועשה על פיהן בין שלא עשו ועשה בין שעשו ועשה אחריהן בין שעשו ועשה עמהן ב): **פיסקא** או תלמיד וראוי להוראה. אמר רבא איצטריך דאי תנא אחד מהן הוה אמינא הני מילי מאן דגמיר וסביר כמו אחד מהן שגמר וסבר אבל גמיר ולא סביר לא תנא נמי ראוי להוראה. א"ל אביי והא להוראה דגמיר וסביר משמע דמאן דלא סביר לא חזי להוראה. א"ל אנא הכי קאמינא אי מאחד מהן הוה אמינא הני מילי דגמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא תנא ראוי להוראה דממשנה יתירה אפי' גמיר ולא סביר סביר ולא גמיר. פי' דאי לא סביר ולא גמיר מנא ידע והא דמשנה יתירה מעין דאמרי' בקראי אין רבוי אחר רבוי אלא למעט. הא דתנן ראוי להוראה כגון מאן אמר רבא כגון שמעון בן עזאי פי' איזהו תלמיד ראוי להוראה אמר רבא כגון שמעון בן עזאי הדן לפני חכמים כדגרסינן בסוף פ"א דסנהדרין א"ל [אביי] כי האי גוונא שידע שטעו ועשה אמאי חייב קרבן והא מזיד הוא ואין קרבן במזיד כהאי. א"ל ולטעמיך הא דתניא בסיפרא ובתוספתא בעשותה אחת ממצות ה'. יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מפי עצמו חייב. כיצד הורו ב"ד שחלב מותר ונודע לאחד מהן שטעו או תלמיד יושב לפניהן וראוי (אין) להוראה כגון שמעון בן עזאי והלך ועשה על פיהן יכול יהיה פטור ת"ל בעשותה. העושה על פי עצמו חייב. בהוראת ב"ד פטור. כלומר למה תקשה למשנה הסתומה. הקשה לברייתא שהביאה ראיה מן התורה. אלא הכי משכחת לה כגון דידע דאסיר וטעי במצוה לשמוע דברי חכמים. ואפילו אם אמרו על האסור מותר. דכתיב על פי התורה אשר יורוך וגו': **פיס'** זה הכלל [התולה] בעצמו חייב. ואמרי' לאתויי מבעט בהוראה. פי' מי שהיה דרכו לעולם לבעט בהוראת חכמים ושלא לסמוך עליה והשתא עשה על פיהם חייב. דאמרינן מפי עצמו הוא דעבד: ס"א ממעט: **פיסקא** התולה בב"ד פטור. ואמרי' לאתויי מאן ומהדרינן לאתויי נודע לב"ד שטעו וחזרו בהן. פי' ולא ידע הוא הדבר והלך ועשה פטור. ואקשינן והא בהדיא קתני לה (בהדא) [בתרה] הורו ב"ד וידעו שטעו כו' עד ר' שמעון פוטר דאלמא ר' שמעון לחודיה אית ליה האי סברא ופרקינן תני והדר מפרש כלומר תרוייהו ר"ש תני להו סתים רישא והדר פריש: אמר רב יהודה אמר שמואל זו המשנה סתומה דברי ר' יהודה היא ואין לסמוך עליה. אבל חכ"א יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מאי ר' יהודה דתניא בסיפרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה נפש [תחטא] אחת תחטא בעשותה תחטא הרי אלו ג' מיעוטין העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור. מפורש בשבת בפרק המצניע דלר' יהודה הני ג' מיעוטי. חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת ב"ד: מאי רבנן. דתניא בסיפרא עדיין אני אומר מיעוט הקהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר אבל רוב הקהל שחטאו יהיו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהן פר ת"ל עם הארץ אפילו רובו אפילו כולו. במאי חטאו אילימא בשגגת מעשה פי' כגון שהיו סבורין ששומן הוא ואכלו חלב. ב"ד מאי עבידתייהו פי' דקתני שהרי ב"ד מביאין על ידיהן פר. ואנן קיי"ל דאין ב"ד מביאין אלא בהוראתן ומעשה הקהל. ואלא שחטאו בהעלם דבר פי' שהורו ב"ד ועשו הן. כי כתיב עם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב והיכי נסביה להעלם דבר אלא הכי קאמר עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייב כל אחד ואחד כשבה או שעירה. אבל רוב הקהל שחטאו בשגגת מעשה יהו פטורין כל אחד ואחד מהבאת חטאתו שהרי ב"ד מביאין על ידיהן פר בהוראה. פי' והן אין מביאין חטאת ת"ל עם הארץ אפי' כל הקהל אם חטאו בשגגת מעשה מביא כל אחד ואחד חטאתו. קתני מיהת הא הן חייבין. דאלמא היחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. א"ל רב פפא ודלמא לא הן ולא ב"ד פי' והכי קתני עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבים שאין ב"ד מביאין עליהן פר והוא הדין דהן אין מביאין. ודחי' אי הכי מאי אולמיה דמיעוט מרוב. פי' אי אמרת בשלמא כדאמרינן ב"ד אין מביאין עליהן פר. הא הן מביאין כל אחד ואחד חטאתו משום הכי קתני עדיין אני אומר מיעוט קהל כו'. כלומר המיעוט שמביאין בהוראה יביאו בשגגת מעשה. אבל רוב דלא מייתי בהוראה אין מביאין בשגגת מעשה ונסיב לה קרא. אלא אי אמרת דבין מיעוט בין רוב אין מביאין בהוראה למה אומר במיעוט ולא היה [אומר] ברוב. אלא ש"מ ב"ד אין מביאין על ידיהן פר הא הן מביאין חטאת כל אחד ואחד. ש"מ: וממאי דהך ר' יהודה דקתני נפש תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא הרי אלו ג' מיעוטין ומאן שמעת ליה דדריש מיעוטי כי האי גוונא ר' יהודה דתניא בסיפרא פרשת צו את אהרן ר' יהודה אומר זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין פרט לשנשחטה בלילה. ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלה לא תרד. ואיתא בשחיטת קדשים פרק המזבח מקדש ומתרצתא בנדה פרק יוצא דופן וההיא דעדיין [אני] אומר לא מצית לאוקומה כר' יהודה דקתני רוב קהל שחטאו [ב"ד] מביא על ידיהן פר ואי ר' יהודה האמר צבור הוא דמייתו דתנן בפרקין ר' יהודה אומר ג) י"ב שבטים מביאין י"ב פרים. ופליג רב נחמן עליה דרב יהודה משמא דשמואל ואמר זו דברי ר"מ פי' זו המשנה ר"מ היא. אבל חכ"א יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. מאי ר"מ ומאי רבנן דתניא הורו ב"ד ועשו ר' מאיר פוטר וחכמים מחייבין. מאן עשו אילימא ב"ד מ"ט דר"מ דפטר אלא לאו הורו ב"ד ועשו רוב הקהל מ"ט דר"מ דפטר אלא לאו הורו ב"ד ועשו מיעוט הקהל פי' ומאי חייבין כל אחד ואחד חטאת ובהא [קמפלגי] ר"מ סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור וחכמים סברי חייב. אמר רב פפא כולי עלמא פי' בין ר"מ ובין רבנן דההיא דאייתית ראיה מינה. יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. פי' ומאי עשו עשו ב"ד כגון שחצי הקהל עשו בהוראתן של ב"ד ועשו ב"ד עמהן. ר"מ סבר אין ב"ד משלימין לרוב

מסורת הש"ס

א) רס"א, ב) [נזיר מב. חולין ע. נדה כט.], ג) [צ"ל עדת], ד) לקמן ד:, ה) ע"ז לו. ב"ב ס: [ב"ק עט:], ו) סנהדרין ז: [ושם איתא א"ר יהושע בן לוי], ז) [שם ע"ש], ח) אמר. יעב"ץ, ט) [מנחות נב.], י) עי' רש"א, כ) נ"א הלכך לא הוי בר חיוב מעילא דבשלמא היכא כו' כך הגי' בקרבן אהרן וכל"ל,

תורה אור השלם

1. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג

2. בַּמְּאֵרָה אַתֶּם נֵאָרִים וְאֹתִי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כֻּלּוֹ: מלאכי ג ט

מוסף רש"י

במארה אתם נארים. אתם מקבלים עליכם גזירה בארור ובקללה ולאסר עליכם, ואעפ"כ אותי אתם קובעים, גוזלים, שאתם נהנים שוב מן הארורים (ע"ז לו:) קבלתם עליכם בגזירת ארור להביא המעשר אל בית האוצר, כדכתיב במלאכי הביאו את כל המעשר וגו' ואעפ"כ ואותי אתם קובעים, אתם גוזלים את המעשר ואת התרומה כדכתיב התם ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה (רשב"ם ב"ב ס:). **הגוי כולו.** כלומר וכל הקהל כולו קיבלו את הגזירה וסתמא אם לא היו כולן יכולין לעמוד בה לא היו מסכימין ורובן ככולן, אלמא לא חשיבא גזירה אא"כ רובן יכולין לעמוד בה (שם). **קולר תלוי.** עונשה של הטייה (סנהדרין ז:). **תלמיד בפני רבו.** ובא דין לפני רבו והוא לא נזקק לדבר, נענש אם שתק והוא מבין ברבו שטעה (שם). **דנימטיין שיבא מכשורא.** שיגיענו נסורת קטנה מן הקורה, כלומר שאם נטעה ישתלש העונש בין כולנו ויקלו מעלי. שיבא, נסורת, כמו (הושע ח) כי שבבים יהיה עגל שומרון, ומתרגמינן לנסרי לווחין (שם).

תוספות הרא"ש

ת"ש הורו ב"ד וידע א' מהם שטעו ואמר להם טועים אתם פטור הא שתיק חייב (דהיינו) [ה"נ] שתיק וכרכש ברישא אבל אי (לא) שתק ולא כרכיש ברישא פטור. תימה אמאי קתני ואמר להם טועים אתם פטור. ליתנו רבותא טפי ונודע לאחד מהם שטעו ושתק פטורים וי"ל משום דלא ליתי למטעי ולמימר דכל שתיק פטור אפי' כרכיש ברישא: מתני' הורו ב"ד וידעו שטעו וכו' עד ר"ש פוטר רבי אלעזר אומר ספק. ע"כ ר' אלעזר גרסינן דהוא בר פלוגתא דר"ש ובגמ' נמי נחלקו בברייתא ר"ש ור"מ ורבי אלעזר וסומכוס ותימה היכי קתני אמר ר' עקיבא מודה אני בזה וכי ר"ע על דברי תלמידו אמר מודה אני בזה: תני ר"ש פוטר ור' מאיר מחייב דלא חשיב ליה יחיד תולה בב"ד דהוה ליה לשיולי: אמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו רבי אלעזר אומר ספק. פי' דין אוכל ספק חלב אית לי' משום דמספקא לן אי הוה תולה בב"ד כיון דלא נודע לו או לא ה"ל כתולה בב"ד משום דה"ל לשיולי הלכך מביא אשם תלוי כאוכל ספק חלב משום דפשע דמצי לשיולי עליה אי חלב הוא או שומן הוא ולכך חייבתו תורה להביא אשם תלוי להגין עליו עד שיודע לו ויביא חטאת הכי [נמי] פשע דמצי לשיולי אם חזרו בהם בית דין הלכך מביא אשם תלוי להגין עליו לעולם.

א) נראה דל"ל ופר העלם דבר ילפינן מעיני מעיני. ב) חסר כאן תי' הגמ' זו ואל"ל זו קתני. ג) עי' תוס'.

ולא מבעיא למ"ד צבור מייתי דמפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד [א]ב"ד מביאין דלא מפרסמא מלתא אי הוה שאיל הוו אמרין ליה אמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הדבר דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק מבעו"י נתכפר לו ספק משחשכה נתכפר לו שאין מביא אשם תלוי ולא מבעיא למ"ד ב"ד מביאין דלא אפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד צבור מביאין דמפרסמא מלתא והוו אמרינן ליה דהכא [א]בספק מבעוד יום ספק משחשכה אי שאיל לא אשכח איניש דמשייליה: אמר לו בן עזאי מאי שנא מן היושב כו': שפיר קאמר ליה ר"ע לבן עזאי אמר רבא החזיק בדרך איכא בינייהו לבן עזאי חייב דהא בביתיה איתיה לר"ע [ב]פטור דהא החזיק בדרך: הורו לו ב"ד לעקור את כל הגוף: ת"ר [ב] [1] ונעלם דבר ולא שיעקר המצוה כולה כיצד [ג]אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה יכול יהו חייבין ת"ל ונעלם דבר ולא שתתעלם מצוה כולה הרי אלו פטורין אבל אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור יכול יהו פטורין תלמוד לומר ונעלם דבר ולא כל הגוף אמר מר יכול יהו פטורין ואי בקיום מקצת וביטול מקצת פטורין ובעקירת כל הגוף פטורין במאי חייבין תנא הכי קא קשיא ליה אימא דבר כולה מילתא משמע ת"ל ונעלם דבר מאי משמע אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר חזקיה אמר אמר קרא [1] ועשו אחת מכל מצות מכל מצות ולא כל מצות מצות תרתי משמע אמר ר"נ בר יצחק מצות כתי' רב אשי אמר [ג]יליף דבר דבר מזקן ממרא דכתיב ביה בזקן ממרא [2] כי יפלא ממך דבר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מה ממרא מן הדבר ולא כל דבר אף בהוראה דבר ולא כל הגוף אמר רב יהודה אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיורו [ד]בדבר שאין הצדוקין מודין בו אבל בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא תנן יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור ואמאי שומרת יום כנגד יום הא כתי' [ה] [3] וספרה לה [ו]מלמד [ד]שסופרת אחד לאחד דאמרי העראה שריא גמר ביאה הוא דאסירא הא נמי כתיב [4] את מקורה הערה דאמרי כדרכה אסירא שלא כדרכה שריא הא כתיב משכבי אשה דאמרי כדרכה אסור אפי' העראה בשלא כדרכה גמר ביאה הוא דאסור אבל העראה שריא אי הכי אפי' נדה נמי אלא לעולם כדרכה ודאמרי העראה באשה דוה הוא דכתיבא ואיבעית אימא [ה]דאמרי זבה לא הויא אלא בימָמי דכתיב [5] כל ימי זובה תנן יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות לרשות פטור ואמאי הוצאה הא כתיבא [ז] [6] לא תוציאו משא מבתיכם [דאמרי הוצאה הוא דאסור הכנסה מותר ואיבעית אימא] [ו]דאמרי הוצאה [ח](והכנסה) הוא דאסירא מושיט וזורק שרי תנן יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור ואמאי המשתחוה הא כתיבא דכתיב [7] לא תשתחוה לאל אחר דאמרי כי אסירא השתחויה כדרכה אבל שלא כדרכה שריא ואיב"א דאמרי השתחויה גופה כדרכה הוא דאסיר [ז]דאית בה פשוט ידים ורגלים הא השתחויה דלית בה פשוט ידים ורגלים שריא

בעי

ולא מיבעיא למ"ד לצבור מביאין. דכי הביאו כפרתן דמי דהא מפרסמא מלתא ולא הוי האי יחיד תולה בב"ד אלא אפילו למ"ד דכי הורו ב"ד ועשו קהל על פיהם דב"ד מביאין עליהם פר והם פטורין דאיכא למימר לא מפרסמא מילתא כל כך והאי יחיד תולה בבית דין הוא אפ"ה לאו תולה בב"ד הוא שהרי היה בידו לישאל מפני מה ב"ד מביאין פר ואי שאיל אומרים לו דטעו וחזרו הלכך תולה בעצמו קרינא ביה ולית ביה צד חיוב מעליא הלכך מביא אשם תלוי: **ספק מבעוד יום נתכפר לו.** והיא כפרה מעליא: **ספק משחשכה נתכפר לו.** ולא הוי כפרה מעליא דביום צוותו כתיב [ט] דקיימא לן דפטור דאין צריך להביא קרבן אחר ואע"פ שהוא קרב אחר תמיד של בין הערבים אין בו שום פסול דהכי אמר בפ' תמיד נשחט (פסחים ד' נט.) דאתי עשה דפסח ועשה דאכילת קדשים ודחי עשה דהשלמה ואיכא נמי שינויי אחריני טובא והא הכא [י] (מפני) דבין השמשות לית ביה צד חיוב מעליא דליכא למימר שמא משחשכה נתכפר לו שהרי בין השמשות כהרף עין ואין אדם בעולם יכול לעמוד עליו אם מן היום או מן הלילה ופטור. ה"נ ליכא למימר שמא ממש תולה בעצמו שהרי כבר הורו ב"ד: **ולא מיבעיא למ"ד ב"ד מביאין.** ולא צבור דלא מפרסמא מלתא היא והאי יחיד תולה בב"ד הוא ופטור: **אלא אפילו למ"ד לצבור מביאין.** ואיכא למימר מפרסמא מלתא היא והאי יחיד לאו תולה בב"ד ותולה בעצמו הוא אפ"ה אמר תולה בב"ד הוא דכי עשה על פיהן עשה: **לא משכח איניש דלשייליה.** ולא סליק אדעתיה למישאל למה הביאו צבור פר הלכך ליכא צד חיוב מעליא דהא צד פטור שייך ביה טפי דתולה בב"ד הוא הלכך אינו מביא אשם תלוי: **החזיק בדרך.** לילך למדינת הים ועדיין ישנו בעיר: **איכא בינייהו.** לר"ע פטור דהא החזיק בדרך דכיון דטרוד הוא לא היה אפשר לו שישמע דחזרו בהן הלכך תולה בב"ד הוא ופטור לגמרי: **תנא הכי קשיא ליה דבר כולה מלתא משמע.** דהורו לעקור כל הגוף דהא לא כתיב מדבר ואימא איפכא דהורו לבטל במקצת ולקיים במקצת יכול יהו פטורין וכי הורו לעקור כל הגוף יהו חייבין: **ת"ל ונעלם דבר.** בא ללמד דבטול מקצת וקיום מקצת חייב: **מאי משמע.** כלומר היכי משמע האי ונעלם דהוי קיום מקצת ובטול מקצת: **אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר.** דהאי מ"ס דונעלם שדיא אדבר דמ"ס נדרשת לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר דמשמע מדבר ולא כל דבר: **חזקיה אמר.** מסיפא דקרא נפקא מכל מצות דמשמע מכל מצות של שבת דהוי בטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות של עבודת כוכבים דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות נדה דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת ולא כל מצות השבת דהוי עוקר כל הגוף ולא כל מצות דנדה ולעבודת כוכבים דעוקר כל הגוף: **מצות תרתי משמע.** כלומר מצות טובא משמע כגון נדה שבת ועבודת כוכבים דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות ה' דעבד חד מהני או שבת או עבודת כוכבים או נדה ולעולם בעוקר כל הגוף קא איירי: **אמר ר"נ בר יצחק מצות כתיב.** בחד וי"ו דחדא מצוה משמע דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות דשבת או אחת מכל מצות דעבודת כוכבים או אחת מכל מצות דנדה דהוי מקיים מקצת דשבת ומבטל מקצת והוא הדין לעבודת כוכבים והוא הדין לנדה והוא הדין לשאר מצות דקיום מקצת ובטול מקצת חייב ועוקר כל הגוף פטור: **מה זקן ממרא מן הדבר ולא כל דבר.** דהא כתי' מן הדבר ותנן באלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פח:) האומר אין תפילין לעבור על דברי תורה פטור חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב דהיינו מן הדבר ולא כל דבר: **אין ב"ד חייבין.** דלא הוי הוראה מעליא עד שיורו להתיר בדבר שאין הצדוקין מודין שיהא אסור שהורו להיתר בדבר איסור שאין כתוב בתורה בהדיא: **זיל קרי בי רב הוא.** דכיון דאפשר לו ללמוד ולידע לא הוי שוגג מעליא וקרוב למזיד הוי: **אחד לאחד.** היינו יום כנגד יום: **דאמרי כדרכה אסירא.** גמר ביאה ושלא כדרכה שריא: **והא.** שלא כדרכה נמי כתיב משכבי אשה [כ] שני משכבות אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה: **דאמרי כדרכה אסירא אפי' העראה.** דהאי דכתיב את מקורה הערה [ל] בכדרכה: **אי הכי.** מאי איריא דקתני שהורו בשומרת יום כנגד יום אפילו נדה נמי כי האי גוונא קיום מקצת וביטול מקצת הוא והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בו: **אלא לעולם בכדרכה.** דאמרי בשומרת יום העראה שריא אפילו בכדרכה וגמר ביאה הוא דאסיר ודקאמרת הא העראה כתיב דאמרי העראה באשה נדה הוא דכתי' ולא בשומרת יום הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בה: **ואי בעית אימא.** דקאמרת שומרת יום הא כתיבא הא לא קשיא דכי קתני כגון דאמרי זבה לא הוה אלא [היכא דחזיא] ביממא כדכתי' כל ימי זובה [מ] אבל היכא דחזיא בליליא טהורה והוא הדין לשומרת יום דאמרי דהוא היכא דקחזיא ביממא דהיינו בימי זיבה הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום וזובה והויא הוראה בדבר שאין הצדוקין מודין: **מושיט וזורק** לא כתיבי בהדיא: **השתחואה שלא כדרכה.** כגון משתחוה לפעור או למרקולים: **השתחואה.** בפשוט ידים ורגלי' כדכתי' (בראשית יט) וישתחו [נ] אפים ארצה:

בעי

תוספות

שהביא כפרתו בין השמשות. משמע אבל קודם לכן נתכפר אע"ג דקרב אחר תמיד בין הערבים וקשה דבתוספתא [ס] משמע דפסולין וכן משמע בפסחים [ע] דרמי התם כתיב לא ילין עד בוקר הא כל הלילה ילין וכתיב השלמים עליה השלם כו' ולא משני הא לכתחלה הא דיעבד אלמא דפסולין. ושמא הכא נמי איירי במחוסר כפורים בערב פסח כדאמרינן התם [פ] אין מתעכב אחר התמיד בין הערבים אלא קטרת ונרות ומחוסר כפורים בערב פסח: **קרי ביה ונעלם מדבר.** דמ"ס מונעלם קאי להכא ולהכא ואמר בירושלמי דאיכא דאמר גורעין ודורשין מתחלת פרשה לסופה וא"ד אף באמצע פרשה ויצקת עליה שמן הצקת שמן המנחה ללמד כל המנחות ליציקה הקשה ריב"ק בר' מאיר מאי שנא דהכא דרשינן ונעלם מדבר וגבי עדות יקום דבר לכ"ע דרשינן [צ] דבר ולא חצי דבר. וי"ל דודאי דבר כולה דבר משמע והכא מעניינו דקרא מכדי כתיב אחת מכל מצות ה' דמשמע מצוה שלימה למאי הלכתא כתב דבר אלא ע"כ למדרש ונעלם מדבר אפי' דבר אחד מן המצות וכן בכל דוכתי גורעין ומוסיפין ודורשין משום דוחקא דקרא דאיהו דחיק ומוקים אנפשיה. כי ההוא דזהב [ק] דה"ל למכתב וחמישיתו יוסף עליו כי היכי דכתיב גבי מעשר. ובפ' יש נוחלין [ר] ה"ל למכתב אשתו תירש את הנחלה וכי כתב קרא צריך ליישב המקרא על ידי גרעון ותוספת. תימה מנ"ל דאתי קרא לחייב רק קיום מקצת וביטול מקצת דלמא קרא אתא אפילו לחייב בכך וכל שכן בביטול כל הגוף כדאמר בפ' הנחנקין [ש] גבי עבודת כוכבי' דכתי' מן הדרך אפי' מקצת דרך וחייב בקיום מקצת ודין על כל הגוף אבל בשאר מצות אינו חייב אלא בביטול כל הגוף. וי"ל דהתם כתיב ללכת בה ותניא בספרי ולא העושה במקצת משייר מקצת [ת] מיעוט בהדי קיום מקצת להכי בעבודת כוכבים דגלי קרא חייב אפילו במקצת הגוף. וגם בביטול כל הגוף חייב דלא גרע משאר מצות ואי לאו מיעוט דשאר מצות והוי כתיב סתמא היה חייב נמי בשאר מצות בכל ענין והכי נמי הכא ולהכי כתיב הכא דבר למעוטי כל הגוף. וליכא למימר איפכא דדבר כולו דבר משמע דתניא בת"כ כתיב הכא מכל מצות ה' וכתי' במשיח מכל מצות ה' ואי לא דמיחייב אלא בעוקר כל הגוף לא משכחת במצות האמורות אלא בתו מאנוסתו ואם חמיו דבר שאין הצדוקין מודין בו. הועתק מפי' רבינו שמחה זצ"ל: **רב אשי אמר יליף דבר דבר מזקן ממרא.** והתם יליף בתוספתא [א] בין דם לדם ולא כל דבר והני דהכא לא שמיע להו ברייתא [ב] דילן מטעמא אחרינא: **בדבר שאין הצדוקין מודין בו.** והא דאצטריך למעוטי כוליה דבר ולא נפיק משום דצדוקין מודין בו. כמו בתו מאנוסתו דלית להו ג"ש או אם חמיו ואם חמותו ומתני' דנקט נדה ושבת ועבודת כוכבים לא משום דאהנהו דוקא קאי אלא רק לפרש קיום מקצת נקטינהו: **יש נדה אבל הבא על שומרת יום כו'.** בנדה גופה הוי מצי לאשכוחי טובא כגון בדם אדום בדם שחור וטובא דחשיב בת"כ אלא דאתא לאשמועינן אפילו בשומרת יום ובנדה מקרי קיום מקצת וביטול מקצת ובגמרא דפריך אי הכי אפילו נדה נמי ה"פ אפילו נדה בכה"ג אי הוה בדבר שאין הצדוקין מודין בו הוי קיום מקצת: **הכתיב וספרה לה.** ל"ג דהא בשמעתא בתרייתא דנדה מפיק לה ממשכב נדתה יהיה לה: **שלא כדרכה נמי הכתיב כו'.** משמע דצדוקין מודין בו ובפ' אחד דיני ממונות [ג] גבי טעה בנואף ונואפת משמע דאין צדוקין מודין בו התם בהעראה שלא כדרכה: **הכתיב כל ימי זובה.** ה"מ לאתויי קרא קמא דכתיב זוב דמה ימים רבים: **דאמרי הוצאה אסירא והכנסה שריא.** ותנא [ד] הוצאה הכנסה קרי לה כדאמרינן במס' שבת (ג:) ובמסכת שבועות (ה.): **איכא דאמרי הוצאה והכנסה** (שריא) [הוא דאסירא]. אע"ג דהכנסה לא כתיבא סברא היא מה לי אפוקי מה לי עיולי (שבת צו:):

מסורת הש"ס

א) לפי הגהות הגאון בעל מעשה רב נ"ל כספק, ב) [לקמן ז:], ג) [סנהדרין פז.], ד) סנהדרין לג:, ה) נ"א יהיה לה, ו) נדה עג., ז) נ"א אל יצא [איש] ממקומו [ועיין תוספות עירובין יז: ד"ה לאו ועי' בהרמב"ם פי"ד מהלכות שגגות דין ב'], ח) ב"ש מ"ז, ט) [ויקרא ז], י) בס"י אינו, כ) [ויקרא יח], ל) [שם כ], מ) [שם טו], נ) בס"א: וישתחוו לו, והוא בבראשית מב, ס) פסחים פ"ד, ע) נ"ט:, פ) שם, צ) ב"ק ע: וש"נ, ק) ב"מ נ"ד:, ר) ב"ב קי"א:, ש) סנהדרין נ., ת) נ"לומיעט בהדיא, א) פ"א דמכילתין, ב) נ"ל דילפי, ג) סנהדרין לג: ושם ד"ה שטעה, ד) נ"ל הכנסה הוצאה,

* * *

תוספות הרא"ש

ולא מבעיא למ"ד צבור מייתי דודאי פושע הוה דאי נפק לשוקא אמרי ליה וזה שישב בביתו ולא שאל פושע הוה אלא אפי' למ"ד ב"ד מייתי אי הוה שאיל אמרי ליה ופושע הוה: סומכוס אומר תלוי. דין אוכל ספק חלב לאחר שהביא אשם תלוי יש לו שהוא תלוי מהיסורין אף זה בלא הבאת קרבן תלוי הוא ואין לו לדאוג מיסורין דאנוס הוא דדמי לאדם שהביא כפרתו בין השמשו' בערב פסח דאמרי' בפסח שני בפרק תמיד נשחט דאתי עשה דפסח דאית ביה כרת ודחי עשה דהשלמה עליה השלם כל הקרבנות כולם דלית ביה (ספק) כרת [ספק] אי היה יום כשנזרק הדם או לילה דפטור מלהביא קרבן אחר דמוקמינן היום בחזקתו ה"נ מוקמינן האיש בחזקתו קמא ותולה בב"ד הוא ולא פושע דלא עלתה בדעתו שיחזרו בהם ב"ד: **ולא** מבעיא למ"ד ב"ד מייתי כו'. דלא הוה פושע דלא מצי למיזל ללשכת הגזית לשיולי אלא אפי' למ"ד צבור מייתי כו' דלא הוה למיזל לבראי ולשיולי: הא כתי' וספרה לה ז' ימים. קים להו דצדוקי' (מייתי) [ובייתוסים] דורשים דרשה זו מייתורה דלה: דאמרי הוצאה אסורה הכנסה מותר ואף ע"ג דבמתני' תנן המוציא מרה"י לרה"ר תנא הוצאה משום דהוי אב ולעולם לא איירי בהוצאה אלא בתולדה דידה הכנסה או זריקה והושטה: דאמרי השתחואה גופה דאית בה פשוט ידים ורגלים (וכן) הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה ורש"י ז"ל הביא הקרא דכתיב באחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה ומשם ליכא למשמע דאמרינן בפ"ב דשבועות (דף טז:) קידה על אפים וכה"א ותקוד בת שבע אפים ארצה אלמא כל קידה הוי אפים שמשתחוה בראשו ומרכין פניו כלפי קרקע ויש השתחואה דמפרש בה בלא פשוט ידים ורגלים כגון אפים ארץ ישתחוו לך (ישעיה מט) וישתחו לאפיו ארצה (בראשית מח) והוא יותר מקידה שמשפיל פניו עד הקרקע אבל היכא דכתיב השתחואה סתם הוא פשוט ידים ורגלים כדכתי' להשתחוות לך ארצה:

* * *

רבינו חננאל

צבור [ורבנן סברי ב"ד משלימין לרוב צבור] איבעית תימא הורו ב"ד ועשו רוב הקהל ומאן חכמים ר' שמעון דאמר צבור מייתי וב"ד מייתי. פי' ופוטר דקתני ר"מ אצבור. ומחייבין דקתני [רבנן] נמי אצבור. והא דר' שמעון מפרש לקמן ואית דאמרי בשבט שעשה בהוראת ב"ד מיירי ומאן חכמים ר' יהודה דתנן. [א] בסיפא דפרקין הורו ב"ד של א' מן השבטים כו' עד דברי ר' יהודה. אי בעית תימא כגון שחטאו ו' שבטים והן רובן של קהל או ז' אע"פ שאינן רובו של קהל ומאן חכמים [ב] ר' שמעון בן אלעזר דתניא לקמן רשב"א אומר משמו של ר"מ חטאו ו' כו' פי' הך דתני משמיה דר' מאיר בעי רובה בשבטים ובמנין. ולא איתוקמא דרב נחמן וקי"ל כרב יהודה אמר שמואל דמתניתין רבי יהודה סתימתאה ולית הלכתא

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ב מהל' שגגות הל' א ופי"ד הל"ב סמג עשין ריז:

לא ב מיי' שם פי"ד הלכה ה:

לב ג ד ה ו ז מיי' שם הלכה ג:

ד [מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ז]:

* * *

תורה אור השלם

1. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֺת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג
2. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח
3. וְאִם טָהֲרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר: ויקרא טו כח
4. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִיא גִּלְּתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא כ יח
5. כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יְמֵי זוֹבָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: ויקרא טו כו
6. וְלֹא תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם: ירמיהו יז כב
7. כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְיָ קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא: שמות לד יד

* * *

מוסף רש"י

בדבר שאין הצדוקין מודין בו. שאין טעותו מפורש בתורה בהדיא אלא במשנה או בדברי האמוראים (סנהדרין לג:). **זיל קרי בי רב הוא.** תינוקות של בית רבן יודעין שאינו כלום (שם).

* * *

רבינו חננאל (המשך)

כוותיה אלא כדרבנן דאמרי יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב: אמר רב אסי בהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל. פי' אם עשו רוב יושבי א"י לא תחוש ליושבי חוצה לארץ. דיושבי א"י ניהו דאיקרו קהל שנא' ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת וגו'. מכדי כתיב כל ישראל אמאי כתיב תו מלבוא חמת עד נחל מצרים פי' דהוא תחום א"י לומר לך הני דא"י איקרו קהל דחוצה לארץ לא: פשיטא לן דהיכא דהוו קהל רובה כשעשו ונתמעטו קודם שיודע להם היינו חלוקת רבנן ור"ש בפרק כהן משיח שחטא דתנן כהן ונשיא שחטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הן כהדיוטות פי' ומביאין כשבה או שעירה. ר"ש אומר אם נודע להן עד שלא נתמנו אז חייבין קרבן הדיוט ואם אחר שנתמנו נודע להן פטורין דקבעי חטאה וידיעה. לרבנן מייתי פר לר' שמעון פטורין. ס"א פשיטא מרובין ונתמעטו חייבין פירוש לדברי הכל ולאו דסמכא דאע"ג דאמר ר' שמעון בסוף זה הפ' אין צבור מתין הני מילי כשנודע להן ואז מת מהן: כי קא מיבעיא לן היכא דהוו מיעוט בשעת מעשה ואותן שלא עשו מת מהן אחר כך עד שנעשו אלו רוב ונודע להן [מי] פליגי בה ר"ש ורבנן. ר"ש דאזיל בתר ידיעה מחייב ורבנן דאזלי בתר שעת החטא פטרי לה. ודחינן ותסברא אימר דשמעי' ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה פי' דבעי שיהא החטא והידיעה בענין אחד ידיעה בלא חטא מי שמעת ליה: דאם כך היה לייתו כדהשתא פי' יביאו הכהן המשיח פר והנשיא שעיר דהשתא בני כך נינהו מדפטרינהו [ר"ש] אלמא בתר תרוייהו אזיל הלכך לדברי הכל מועטין ונתרבו אין מביאין פר. ומאי הוא מייתי כל חד מנייהו כשבה או שעירה דקי"ל כרבנן דאמרי אין בית דין מביאין עליהן בהוראה הא הן חייבין וכן הלכתא: איבעיא להו הורו צבור שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל פי' ופסקה ההוראה שלא פשטה בקהל יותר אבל לא נודע לב"ד [ג] תו הדרו והורו פעם שניה כי החלב מותר ועשו מיעוט אחר והוו להו תרי מיעוטי רובה מהו כיון

[א] גי' רבינו נכונה. [ב] גי' שלנו ומתני' מני וגי' רבינו נכון מאד. [ג] לגי' שלנו וחזרו ב"ד בכאן פי' שידעו בנתיים שטעו ועי' תוס' ונראה דרבינו ל"ג מלת בכאן נלנ"ק.

בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו מי אמרי' [א]כיון דקא מודו בכולהו מלתא כביטול מקצת וקיום מקצת דמי או דלמא כיון דקא עקריין ליה לחרישה כל עיקר כעקירת גוף דמי ת"ש יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור ואמאי הא עקריין לשומרת יום כנגד יום כל עיקר אמר לך רב יוסף שומרת יום דקאמרין כדשנין ת"ש יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור ואמאי הא עקריין להוצאה כל עיקר התם נמי כדשנין ת"ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור ואמאי והא עקריין להשתחויה כל עיקר אמרי השתחויה נמי כדשנין בעי ר' זירא אין שבת בשביעית מהו במאי טעו בהדין קרא [1] בחריש ובקציר תשבות בזמן דאיכא חרישה איכא שבת ובזמן דליכא חרישה ליכא שבת מי אמרינן כיון דמקיימין לה בשאר שני שבוע כביטול מקצת וקיום מקצת דמי או דלמא כיון דקא עקריין ליה בשביעית כעקירת הגוף דמי אמר רבינא ת"ש [ב א] נביא שנתנבא לעקור דבר מדברי תורה חייב לביטול מקצת ולקיום מקצת רבי שמעון אומר [ג]פטור ובעבודת כוכבים [ד]אפילו אמר היום עובדה ולמחר בטלה חייב שמע מינה אין שבת בשביעית כביטול מקצת וקיום מקצת דמי שמע מינה: **מתני'** [ב ה]הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם או שלא היה מופלא של ב"ד שם או שהיה אחד מהן גר או ממזר או נתין או זקן [ג]שלא ראוי לבנים ה"ז פטור שנאמ' כאן עדה ונאמר להלן עדה [ו]מה עדה האמורה להלן כולן ראוין להוראה אף עדה האמורה כאן עד שיהיו כולן ראוין להוראה: **גמ'** או שלא היה מופלא של ב"ד שם מנלן אמר רב ששת וכן תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אמרו הורו בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו לא היה מופלא של ב"ד שם נמי פטורין מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו: נאמר שם עדה ונאמר כאן עדה עד שיהו כולן ראוין להוראה: והתם מנלן [ד]דאמר רב חסדא אמר קרא [2] והתיצבו שם עמך בדומין לך ואימא עמך לשכינה אלא אמר ר"נ בר יצחק אמר קרא [ה][3] ונשאו אתך בדומין לך: **מתני'** [ז]הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין פר [ח]מזידין ועשו שוגגין מביאין כשבה ושעירה [ט]שוגגין ועשו מזידין הרי אלו פטורין: **גמ'** שוגגין ועשו מזידין הרי אלו פטורין הא שוגג דומיא דמזיד חייב והיכי דמי [י]שהורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו בשומן ואכלו לימא תפשוט הא [ז]דבעי רמי בר חמא אמר לך משום דתנא רישא מזידין ועשו שוגגין תנא סיפא שוגגין ועשו מזידין: **מתני'** הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ ר' יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים [כ]ובעבודת כוכבים מביאין י"ב פרים ושנים עשר שעירים

רבי

בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו. הכא לא מבעיא ליה לרב יוסף בדבר שאין הצדוקין מודין כלל אלא בבטול מקצת וקיום מקצת קא מבעיא ליה: **מי אמרינן כיון דקא מודו.** ב"ד בכולהו שאר מלאכות דשבת דאסירי כבטול מקצת וקיום מקצת דמי וחייבין: **(וכלהו) כדשנין.** לעיל [ע"א] דלא הוי עקירת כל הגוף דשומרת יום: **(וכולה) כדשנין.** דמושיט וזורק שרי דלא הוי עקירת כל הגוף: **(וכולה) כדשנין.** דהשתחואה שלא כדרכה שריא: **בחריש ובקציר תשבות.** דמשמע בזמן דאיכא חרישה דהיינו בשאר שני שבוע תשבות איכא שבת: **בזמן דליכא חרישה.** דהיינו בשביעית ליכא שבת: **נביא שהתנבא.** כגון שתחלתו נביא של אמת ולבסוף נביא השקר שהתנבא לעקור דבר מדברי תורה חייב ודברי הכל בחנק: **לקיים מקצת ולבטל מקצת.** דשאר מצות ר"ש פוטר וה"ה לרבנן: **ובעבודת כוכבים אפי' אמר לך היום עובדה ולמחר בטלה.** דהיינו קיום מקצת ובטול מקצת דעבודת כוכבים חייב דרחמנא אמר להדיחך מן הדרך [ח] אפי' מקצת דרך ובעבודת כוכבי' הוא דכתיב וכי קתני חייב כגון לרבנן בסקילה ולר"ש בחנק והכי מתרץ ליה רב חסדא בפ' אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף צ.). והיום עובדה ולמחר בטלה כאין שבת בשביעית דמי וקרי להו ביטול מקצת וקיום מקצת ש"מ: **מתני' ואמר להם טועים אתם.** לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיורו כולן כדאמר לעיל [ט] [י]: **או שלא היה מופלא של ב"ד שם.** אע"ג דלא הוה מסנהדרין עצמן דאילו הוי מסנהדרין עצמן אפי' [אם] קטן שבכולן לא היה שם לא הויא הוראה מעליא כדאמר [כ] לקמן מאם כל עדת [ל] איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה ואי לא לא ואיכא למימר נצטרך אחד מהן לצאת לדרך ומינו אחר במקומו א"נ זקן [מ] (או) שאין לו בנים היה לכך נתמנה אחר בסנהדרין: **או זקן שאין ראוי לבנים.** [נ] וקשיא לי מפני מה אין ראוי להוראה: **ונאמר להלן עדה.** ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה) דהיינו סנהדרין כדתנן בפ"ק דסנהדרין (ד' ב.): [ס] **נאמר כאן עדה.** דכתיב (ויקרא ד) אם כל עדת ישראל ישגו: **(ושפטו את העדה) מה להלן ראויין להוראה כו': גמ' והתם מנ"ל.** דכולהו דהויין ראויין להוראה: **אמר רב חסדא.** גמר ממשה דמשה אוקי סנהדרין דהוו כולן ראויין להוראה דכתי' והתיצבו שם עמך בדומין לך דליהוי (הם) כולן ראויין להוראה ה"נ בעינן דסנהדרי דעלמא ליהוו ראויין להוראה והואיל ומצינו דעדה האמורה כאן כולן ראויין להוראה שמעינן מינה נמי דהיינו סנהדרי גדולה דתניא בת"כ [ע] עדת ישראל עדה המיוחדת לכל ישראל ואיזו זו סנהדרי גדולה: **ואימא עמך משום שכינה.** דלגופיה הוא דאתא כלומר שיהו עומדין עמך ולא יכנסו לפני ולפנים במקום שכינה דסלקא דעתא אמינא והואיל דכתב [פ] אספה לי דיכנסו במקום שכינה קמ"ל. [נ"א] עמך משום שכינה כלומ' ברור צדיקים גמורים שאני רוצה להשרות שכינה עליהם: **אתך בדומין לך.** שיהיו ראויין להוראה: **מתני' הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל שוגגין.** על פיהם ב"ד מביאין פר כרבי מאיר כדאית ליה ור' יהודה כדאית ליה ור"ש כדאית ליה [צ] דהוי הוראה מעליא: **הורו ב"ד מזידין ועשו הקהל שוגגין.** לא הוי הוראה מעליא דהא כל עדת ישראל ישגו כתיב [ק] דבעינן שוגגין בב"ד והכא הוה ליה שגגת מעשה בלא הוראה ומביאין כל אחד מן הקהל כשבה או שעירה דכיחיד דמו: **הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל מזידים פטורים.** דמזיד לאו בר קרבן הוא: **גמ' טעמא דשוגגין ועשו מזידים דפטורין.** דמזיד לאו בר קרבן הוא לא צבור ולא יחיד הא שוגג דומיא דמזיד דלא הוי ממש תולה בב"ד הוי שוגג תולה בעצמו וחייב בשגגת מעשה קרינא ביה: **כגון שהורו ב"ד שחלב מותר.** שעל הקרב ולא שעל הכליות דלא הוי עוקר כל הגוף: **ונתחלף חלב בשומן ואכלו.** דחייב דתולה בעצמו הוא. והאי דקרי ליה דומיא דמזיד משום דכי היכי דמזיד לאו תולה בב"ד הוא האי שוגג נמי לאו תולה בב"ד הוא. ותפשוט הא דבעי רמי בר חמא (לעיל דף ג.): **אמר לך.** רמי בר חמא האי דקתני שוגגין ועשו מזידים לאו למידק מינה קא אתי אלא איידי דתנא מזידין ועשו שוגגין תנא נמי שוגגין ועשו מזידים וכדי נסבה ולא דייקי' מינה כלום ובעיא דידי' מהא ליכא למשמע מינה: **מתני' הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין פר.** (כגון) ב"ד ולא צבור: **בעבודת כוכבים ב"ד מביאין פר ושעי' דברי ר"מ.** דבעבוד' כוכבים בהוראה פר ושעיר מייתי דכתי' בפ' שלח לך אנשים [ר] וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה דהיינו בעבודת כוכבים כדאמר לקמן בפרק הורה כהן משיח [ש] איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זה עבוד' כוכבי' וכתיב (במדבר טו) ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת: **רבי יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים.** דכל שבט ושבט אקרי קהל וקסבר צבור מביאין פר ולא בית דין:

רבי

תוספות

בעי רב יוסף אין חרישה כו'. רישא דאבות מלאכות דפ' כלל גדול [פ] נקט אבל חרישה לצדוקין מודין בה ולרב יוסף נמי בעי דבר שאין מודין בו כדלקמן אמר לך רב יוסף כו' משמע דסבר כשמואל: **ש"מ אין שבת בשביעית כו'.** משמע דאין לצדוקין מודין בהאי דרשא אע"ג דלעיל דרשי ליה יהיה לה לשומרת (יבס) [יום]: **או שלא היה מופלא שבב"ד שם.** פרש"י ולא היה במנין דא"כ אפי' קטן שבהם נמי כדאמרי' לעיל שיהיו כולן בהוראה. וקשה דהא אתותב לעיל. (נ"ל דצריכין לומר דלפני התו' לא היה כתוב לעיל הא דמסיק ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא כו' עי' לקמן ברש"י דף (ה') [ז'] ע"א) ובת"כ מוסיף נמי אם אמר א' איני יודע דכמאן דליתי' דמיא: **אחד מהן גר או ממזר.** בירושלמי שעברו ומנוהו. דמי שאין ראוי להוראה נעשה כאבן:

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פי"ד מהל' שגגות הל' ב סמג לאוין ריז:

לד ב ג מיי' פ"ט מהל' יסודי התורה הלכה א והלכה ג ד סמג לאוין שסד:

לה ד מיי' שם הל' ה:

לו ה ו מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' א סמג עשין ריז:

לז ז מיי' פי"ב שם הלכה א והלכה ב סמג שם:

לח ח ט מיי' שם פרק י"ג הל' ו סמג שם:

לט י כ מיי' שם פרק י"ב הלכה א:

רבינו חננאל

דשתי הוריות נינהו לא מצטרפי וכל חד באנפי נפשה קיימא וליכא פר אלא כל חד מייתי חטאתו או דלמא כיון דאידי ואידי חלב היא מצטרף [את"ל כיון וכו' מצטרף] מיעוט בחלב שעל הקיבה. ס"א על הקרב [ומיעוט בחלב שע"ג דקין] פי' הורו בהוראה ראשונה דחלב שעל הקיבה מותר. ובשניה הורו שחלב שעל גבי הדקין מותר. מהו הכא ודאי כיון דמתרי קראי קא אתו לא מצטרפי פי' דקא [א] טעו בהאי קרא דכתיב חד את החלב המכסה את הקרב וגו' (והכי קאמר) [ותניא בספרא] אשר על הקרב. ר' (שמעון) [ישמעאל] אומר להביא חלב שעל הקיבה ר' עקיבא אומר להביא חלב שעל הדקין והתם מפרש דמעל הכסלים נמי איתרבו חלבים אחריני ותניא נמי כוותה בתוספתא שחיטת חולין (ספ"ט) וליכא פר. או דלמא שם חלב אחד הוא ומצטרפי את"ל שם חלב אחד הוא מיעוט בחלב ומיעוט בדם מהו הכא וודאי כיון דתרי איסורי נינהו לא מצטרפי או דלמא כיון שאיסורן שוה פי' דאיסור' תרוייהו באכילה ובקרבנן שוה דאיבעי כשבה מייתי ואיבעי שעירה מייתי מצטרפי את"ל כיון דאיסורן שוה וקרבנן שוה מצטרפי מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מהו. הכא ודאי אין איסורן שוה פירוש דאין איסור עבודת כוכבים לענין אכילה ואין קרבנן שוה. דהתם בעבודת כוכבים [עז] בת שנתה הוא דמייתי אבל כשבה לא ומפרש בסיפרי פרשת שלח לך. לא מצטרפי או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרפי וסלקא בתיקו. ל"א איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט צבור וחזרו בהן וחזרו והורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט אחר מהו מי מצטרף ההוא מיעוט קמא בהדי מיעוט בתרא ומייתי קרבן אי לא כיון דהוה להו ידיעה במצעי לא מצטרפי או דלמא כיון דחד (בידיע') [ב"ד] כו'. ומיבעיא לן נמי היכא דהורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד [ועמד ב"ד] אחר והורו כראשון שחלב מותר ועשו מיעוט אחר דהוו תרי מיעוטי רובא מהו. פי' מי אתי פר אי לא אליבא דרבי מאיר דאמר ב"ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו. פי' לקמאי הלכך כל חד מייתי חטאתו כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר צבור מייתי. מאי צבור דמעשה תלי בהו הא קאי ומייתו פר (שייך לדף ג ע"ב) או דלמא הוראה דההוא ב"ד בעינן פי' שיחזרו בהן ממנה. וכיון דלא אפשר לא מייתי צבור פר וסלקא בתיקו: א"ר יוחנן ס"א ר' נתן מאה שישבו להורות. פי' אם הי' ב"ד שבירושלים מאה איש והורו לעבור ועשו רוב הקהל אין חייבין פר ב"ד עד שיורו כולן. שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כולן. אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכי נמי מסתברא דבכל התורה כולה קיי"ל רובו ככולו והכא כתב כל עדת הואיל וכך אפילו הן ק'. פי' אילו כך היה דבהוראת רוב ב"ד סגיא לימא רחמנא ואם עדת ישראל ואנן הוינן אזלין בסוגין דכל אורייתא דברובא סגיא מדטרח וכתב כל ש"מ דבעינן הוראת כולהו. ואותבינן עלה מהא דתניא [ב] הורו ב"ד ונודע לאחד מהן שטעו ואמר להן טועים אתם הרי אלו פטורין טעמא דאמר להו הא שתיק חייבין אמאי והא לא אשוי בהדייהו ודחינן הכא במאי עסקינן דרכריש רישיה. ס"א כגון שהרכין רישיה והיינו הך. פי' לא תימא הא שתיק חייבין. אלא הא נענע ראשו חייבין דהוי (במשנה) [כמודה] תו אותיבנא מהא דתנן [ג] בפרקין כי האי גוונא ודחינן כקמייתא ואותיב רב משרשיה מהא דאמרו רבנן בע"ז פרק אין מעמידין סמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי ר' אלעזר ב"ר צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אהבה מאי קרא במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גברא אותי אתם קובעים אי לא לא. פי' ה"ק אי איכא גוי כולו בגזרה (דאי) במארה אותן שעוברין עליה גוזלין אותי ואי לא לא. והכי קא מותבינן דהא הכא כתיב הגוי כולו ואפילו הכי בתר רוב צבור אזלי רבנן וש"מ דאע"ג דכתיב כל בתר רובה ניזיל ותיובתא דר' יוחנן תיובתא אמרי אלא מאי אם כל עדת כלומר מאי אצטריך כל ומהדרינן הכי קאמר רחמנא אי איכא לכולה סנהדרין פי' ע"א כדתנן בתחלת סנהדרין. סנהדרין גדולה היתה שם של ע"א הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה. א"ר יהושע בן לוי עשרה שיושבין כו' כבר פירשתי בתחלת סנהדרין: מתני' הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן ופי' [ואחר] שעשו הצבור בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן והלך יחיד ועשה על פיהן אע"פ שנודעה להן והביאו כפרתן. ר"ש פוטר הואיל וברשות ב"ד עשה ובהדי צבורא לא מצטרף דהא בתר [ד] דיתבי עבר ר' אלעזר אומר ספק (כו') [לכך] מביא אשם תלוי כאדם שאכל ספק חלב. ואיזהו החייב באשם תלוי זה היושב בביתו בשעת ידיעת הצבור ברשות ב"ד אינו לגמרי דהיה לו לשאול ברשות עצמו אינו דהא לא ידע היכא דאזל ליה למדינת הים קודם ידיעתו הורה [ה] ר"ע שהוא קרוב לפטור מן החובה א"ל בן עזאי ומה שנה זה מן היושב בביתו א"ל שהיושב בביתו אפשר לו שישמע שחזרו בהן וזה אי אפשר לו שישמע: אמר רב יהודה אמר רב מאי טעמא דר"ש דפטר הואיל וברשות ב"ד עשה. איכא דאמרי אמר רב יהודה (אמר שמואל) אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שפשטה ברוב צבור יחיד העושה אותה פטור לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד פי' לא ניתן הפר הקרב על ההוראה אלא להבחין שכל מי שידע בו לא יוכל לומר מזיד הייתי והאי כיון דלא ידע בו שוגג הוא ואותיבנא מהא דתניא בתוספתא שקלים פר העלם דבר של צבור ושעירי עזים בתחלה מגבין להן דברי ר"ש. ר' יהודה אומר מתרומת הלשכה הן באין אמאי פטור כי פשטה בצבור והא כיון דגבו איתידע ליה. ודחינן אי בעית תימא [כגון כו' ואב"א כגון כו' ואב"א] סבר לה כההוא תנא דתני בתחלה מגבין דברי ר' יהודה ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין. תניא הורו ב"ד ועשו הקהל וידעו שטעו וחזרו בהן בין הביאו כפרתן בין לא הביאו כפרתן והלך יחיד ועשה על פיהן ר"ש פוטר. ור"מ מחייב פי' כשבה או שעירה ר' אלעזר אומר ספק סומכוס אומר תלוי ואמרינן מאי איכא בין ר' אלעזר לסומכוס א"ר יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו לר' אלעזר מייתי אשם תלוי לסומכוס לא מייתי. א"ר יוסף משל דר"א למה הדבר דומה לאדם שאכל חתיכה וכסבור שהיא שומן ואח"כ נודע לו שספק חלב ספק שומן היתה שצריך להביא אשם תלוי.

מסורת הש"ס

א) סנהדרין צ., ב) לעיל ג:, ג) [עיין תוי"ט], ד) קדושין עו: סנהדרין לו: ע"ש, ה) [שמות יח עי' רש"י סנהדרין לו:], ו) עיין לעיל ג. בתוס' ד"ה עד שיהיו וצ"ע, ז) לעיל דף ג., ח) [דברים יג], ט) [דף ג:], י) [עי' לח"מ פי"ג מהל' שגגות ה"א] מ"ר, כ) [צ"ל לעיל דף ג:], ל) [ויקרא ד], מ) בדפוי' ליתא, נ) עי' פי' המשניות להרמב"ם טעם לזה, ס) [צ"ל לפני ד"ה ונאמר], ע) [ויקרא דבורא דחובה פרשה ד], פ) [במדבר יא], צ) [לקמן], ק) [ויקרא ד], ר) [במדבר טו], ש) [דף ח.], ת) שבת עב. ע"ש וכגמ'.

תורה אור השלם

1. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת: שמות לד כא

2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז

3. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ: שמות יח כב

מוסף רש"י

ונשאו אתך. בסנהדראות שחילק לו יתרו לשפוט את העם, דלאין כאן משום שכינה, דכתיב והקל מעליך ונשאו אתך, ולא מן ונשאו אתך במשא העם (במדבר יא) יליף, דהסוא בשבעים זקנים שהלכו עמו לאהל מועד כתיב, ומשום שכינה (סנהדרין לו: וכעי"ז קדושין עו:).

תוספות הרא"ש

בעי רב יוסף אין איסור חרישה בשבת מהו כו'. [וא"ת] תיפוק ליה דהוה דברים שצדוק וביתוס מודים בו דכתיב בחריש ובקציר תשבות וי"ל דלית ליה לרב יוסף הא דשמואל דאמר אין חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקים מודים בו. ובברייתא דמייתי רב ששת לקמן תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה אמרו הורו בדבר שהצדוקים מודים בו פטורים כו'. לא שמיע ליה לרב יוסף. והרמ"ה ז"ל תירץ מדלא כתיב מחריש ומקציר תשבות אפשר דמפרשים צדוקים בחריש ובקציר תשבות בימות החמה ובימות הגשמים: **והא קא** עקרו ליה לאיסור דשומרת יום כנגד יום לגמרי. והוה ליה כעוקר אחד מאבות מלאכות של שבת אלא ודאי כיון דמודו בשאר הלכות נדה כביטל מקצת וקיים מקצת דמו וכן בשבת נמי: [א] דאמרי כדרכה אסורה ושלא כדרכה מותרת לא קא אעקרא איסור דשומרת יום כנגד יום לגמרי: הא משכבי אשה כתיב מלמד ששני משכבות יש באשה וכיון דשלא כדרכה כתיב בהדיא הוי מילתא באנפי נפשיה כמו חרישה וקצירה. וכי אמרו דשלא כדרכה שרי נמצא דעקרי איסור ביאה שלא כדרכה כדכתי' בקרא וה"ל עוקר כל הגוף: דאמרי גמר ביאה שלא כדרכה אסורה העראה מותרת נמצא דלא עקרי איסור שלא כדרכה לגמרי. והא את מקורה הערה כתיב וכיון דכתיב העראה בהדיא בתרא הוי מילתא באנפי נפשיה כמו חרישה בשבת וכי שרי לה הא עוקר כל הגוף אלא ודאי כה"ג לא הוה עוקר כל הגוף כיון דמודו בשאר הלכות נדה: דאמרי העראה גופיה כדרכה אסורה ושלא כדרכה מותרת דבהעראה גופיה איכא ביטול מקצת וקיים מקצת (הוי) [ואין] משום איסור שלא כדרכה דאיכא קרא באנפי נפשיה מוקמי לה בגמר ביאה: **בעי** ר' זירא את"ל אין חרישה בשבת דכעוקר כל הגוף דמי ופטורין אמרו אין חרישה וקצירה [ב] בשבת בשביעית מהו: הורו ב"ד וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם כו' ופרש"י ז"ל דלא הוי הוראה מעליא ופטורים עד שיורו כולם כדאמרי' לעיל והקשה עליו הרמ"ה ז"ל והא האי טעמא לר' [ג] נתן הוה ואיהו איתותב לעיל ואמאי מוקים סתם מתני' דלא כהלכה ופי' דכיון שאמר להם טועים אתם ואמר להם טעם אע"פ שאין נראה להם טעמו איבעי להו לעיוני טפי קודם שיורו היתר וקרובים למזיד נינהו ולא הוה הוראה ולא ידענא מאי תיקן בפירושו דאכתי לא הוה הוראה עד שיורו כולם דאיזה גבול נתן להם עד מתי יעיינו בדברי היחיד ועוד דלעיל משמע דלמאן דלית ליה דר' נתן הויא הוראה אע"ג דלא השוו כולהון דמסיק אי איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה ואזלינן בתר רובא אע"ג דמעוטא פליגי עלייהו הלכך נראה פרש"י ז"ל ואע"ג דאותבי' לר' נתן מברייתא סתם מתניתין עיקר: **עמך** משום שכינה. שיהיו מצוין אצלו שם להאציל מרוחו עליהם: **מתני'** שוגגין ועשו מזידין פטורין ואפי' לר"מ דאמר ב"ד מייתי היינו כשעשה הקהל ע"פ הוראתם ואלו לא סמכו על הוראתם (ולא) [אלא] ידעו שטעו ב"ד ועשו מזידין: **גמ'** הא שוגגין דומיא דמזידין כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לצבור חלב בשומן ואכלוהו וההיא דומיא דמזידין דלא תלו בב"ד דא"נ לא הורו ב"ד הוו אכלי ליה חייבין להביא פר העלם כאילו ידעי שהיה חלב ואכלוהו בהוראת ב"ד ותפשוט בעיא דרמי בר חמא דכי היכי שלצבור מיקרי הוראה להביא פר דאע"ג דאי לא הורו ב"ד נמי הוה אכלי ליה ה"ה ליחיד מיקרי תולה בב"ד ופטור:

א) ג' רבינו כאן ג"כ כל הסקלא וטריא לעיל בעמוד א' וכ"נ מפר"ח: ב) כ"ה ג"כ גי' ר"ח: ג) לפנינו הגירסא יונתן וע"ש בפר"ח:

א) אולי צ"ל דקא פסקי טעמים בהאי: ב) ג) נראה ג' רבינו שבתחלה מקשה מברייתא דתני כה"ג דמתני' דלקמן דלא כגי' שלנו וצ"ע: ד) צ"ל דידעי דטעו עבד: ה) אולי ג' רבינו למדינת הים אמר ר"ע מורה אני:

רבי שמעון אומר י"ג פרים ובעבודת כוכבים שלשה עשר פרים וי"ג שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד ועשו ז' שבטים או רובן על פיהן מביאין פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ [א]רבי יהודה אומר [א]ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר [ב]שאף אלו שלא חטאו מביאין ע"י חוטאין ר"ש אומר ח' פרים ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים פר ושעיר לכל שבט ושבט פר ושעיר לב"ד הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהן אותו שבט הוא חייב ושאר כל השבטים פטורין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים [ג]אין חייבין אלא על הוריות בית דין הגדול בלבד שנאמר [1]ואם כל עדת ישראל ישגו ולא עדת אותו שבט: **גמ'** [ב]ת"ר ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין ת"ל [2]ונודעה החטאת [ד]ולא שיודעו החוטאין אשר חטאו חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאין שני פרים חטאו ג' מביאין ג' ת"ל הקהל הקהל חייב וכל קהל וקהל חייב כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו ז' מביאין ז' ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר שאפילו אלו שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין לכך נאמר קהל לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ובית דין מביאין על ידיהן פר שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה קהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל אף קהל האמור למטה ב"ד עם הקהל רבי מאיר אומר ז' שבטים שחטאו ב"ד מביאין על ידיהם פר והן פטורין נאמר קהל למטה ונאמר קהל למעלה מה קהל האמור למעלה ב"ד ולא צבור אף קהל האמור למטה ב"ד ולא צבור [ג]רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו [ה]חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל או ז' אע"פ שאינו רובו של קהל מביאין פר אמר מר ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבא דלא כרבי אליעזר [ד]דתנן [ה]אמר ר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב נותר אכל חייב רב אשי אמר אפילו תימא רבי אליעזר שאני הכא דכתיב [2]אשר חטאו עליה התם נמי הכתי' [3]אשר חטא בה ההוא מיבעי ליה [ו]פרט למתעסק מ"ט דר' יהודה קסבר ארבעה קהלי כתיבי קהל הקהל קהל הקהל חד לחייב על כל קהל וקהל וחד [ז]להוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד לגרירה וחד לשבט שעשה בהוראת ב"ד ור"ש תלתא קהלי כתיבי הקהל קהל הקהל מעיני הקהל אורחיה דקרא הוא כדאמרי אינשי מעיני דפלניא חד לחייב על כל קהל וקהל ותרי אחריני נאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד עם הקהל אף כאן ב"ד עם הקהל [ח]ור"מ קהל הקהל לא דריש הלכך תרי קהלי כתיבי מיבעי ליה לנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל מה להלן ב"ד ולא צבור אף כאן ב"ד ולא צבור ורשב"א מ"ט כתי' [4]והיה אם מעיני העדה אלמא מיעוטא דכתי' מעיני וכתי' [5]כי לכל העם בשגגה למימרא דרובא אין מיעוטא לא הא כיצד עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין

ורבי

רבי שמעון אומר שלש עשרה פרים. פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין. וטעמייהו דכולהו מפרש בגמרא: **הורו בית דין ועשו שבעה שבטים או רובן.** של כל שבט ושבט דשבעה שבטים וכגון דהוי רובן של ישראל מביאין פר וכו' דברי רבי מאיר [דס"ל] ב"ד מביאין פר ולא צבור: **רבי יהודה אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין פר פר על ידיהם.** כלומר פר לכל שבט ושבט. ואמר בגמרא [ט] דז' דקאמר ר' יהודה לאו דוקא דהוא הדין לשבט אחד שחטא על [פי] הוראת בית דין הגדול שהשאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר ואיידי דקאמר ר"מ ז' דאיהו בעי רובא ממש קא"ר יהודה נמי: **וחכמים אומרים אין חייבים פר אלא על הוראת ב"ד הגדול.** אבל שבט אחד בהוראת בית דינו כשגגת מעשה דמי ומביאין כל אחד כשבה או שעירה: **עדת ישראל.** היינו סנהדרין כלומר סנהדרין של ישראל דהיינו ב"ד הגדול: **גמ' ידעו שהורו וטעו מה שהורו.** כלומר הורו ב"ד שחלב מותר בבטול מקצת ועשו קהל על פיהן ואכלו שוגגין חלב ודם דהוי חד בשגגת מעשה בלבד וחד בהוראה ואח"כ ידעו שהורו שלא כראוי אלא שטעו במה שהורו דאינם יודעים אם על החלב הורו או על הדם יכול יהו חייבין פר דליהוי הוראה מעליא: **ת"ל ונודעה החטאת.** אשר חטאו עליה והקריבו כלומר דצריך שיודע החטאת שיהיו ידועין על מה הורו אם על החלב או על הדם: **ולא שידעו החוטאין.** דלא סגי בידיעה דחוטאין דאע"ג דעשו בהוראה דממה נפשך חד מנייהו בהורא' הוה דהא אכלי לתרווייהו חלב ודם אפ"ה פטורין דצריך שיברר להם אותו חטא שעשו בהוראה: **חטאו שני שבטים מביאין ב' פרים.** והוא הדין דכי חטא שבט אחד שמביא פר אחד והא קמ"ל דשני שבטים לא סגי להו בפר אחד: **לחייב על כל קהל וקהל.** דשבט אחד איקרי קהל כדמפרש טעמא לקמן [י]: **מה הקהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל.** דתרווייהו כתיב למעלה ב"ד עם קהל דכתיב [כ] ונעלם דבר מעיני הקהל דהאי מעיני היינו ב"ד: **אף קהל האמור למטה.** והקריבו הקהל ב"ד עם הקהל. הכי דריש ר"מ מה קהל האמור למעלה ונעלם דבר מעיני הקהל בית דין ולא קהל כלומר דהוראה תלויה היא בב"ד ולא בקהל דהא לא כתיב ונעלם מקהל אלא מעיני הקהל דמשמע מב"ד של קהל ולא מקהל אף קהל האמור למטה והקריבו הקהל בית דין ולא צבור: **מה נפשך.** דתנן במסכת כריתות בפ' ספק אכל חלב (דף יט.) חלב ונותר לפניו ואכל את אחד מהם ואינו יודע איזה מהן אכל רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ותניא אמר רבי אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב אם נותר אכל חייב אמר לו רבי יהושע הרי הוא אומר אשר חטא בה עד שיודע לו במאי חטא הכא נמי סבירא ליה לר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכלו בהוראה מביאין פר ואם דם אכלו בהוראה מביאין פר וחייבין ממ"נ: **אפי' תימא רבי אליעזר ושאני הכא דכתיב ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו.** דמשמע שיודע להם החטא שחטאו עליו ע"פ בית דין: **התם נמי הא כתיב אשר חטא בה.** דמשמע עד שיודע לו במה חטא: **בה.** (פרט למתעסק דבה) משמע דמתכוין לעשות החטא פרט למתעסק בשבת כגון שנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר דפטור אבל מתעסק בחלבי' ובעריות חייב שכבר נהנה כדאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין סב:): **ד' קהל כתיבי.** מעיני הקהל והקריבו הקהל [ל] דלימא קרא מעיני קהל מאי הקהל תרי וליכתוב קרא והקריבו קהל מאי הקהל תרי והרי ארבעה. חטאת הקהל [מ] לא קא חשיב דהא לא כתיב לא בהוראה ולא בהקרבה: **לחייב על כל קהל וקהל.** על כל שבט ושבט דשבט אחד איקרי קהל כדאמר לקמן: **וחד להוראה תלויה בב"ד.** כדאמר לעיל (דף ג.) הקהל ועשו הוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד [נ] למידה דשאר שבטין שלא חטאו נגררין אחר החוטאין ומביאין על ידיהם פר פר: **וחד לשבט שעשה בהוראת בית דינו.** כדתנן בסיפא דמתניתין הורו ב"ד של אחד מן השבטים כו': **ג' קהל כתיבי.** מעיני הקהל לא דרשינן ביה תרתי דהא לשמוש הוא דאתא דאורחיה דקרא דמשתעי הכי כדאמרי אינשי מעיני דפלניא הכא נמי מעיני הקהל משמע מעיני של קהל וחד הוא אבל והקריבו הקהל דרשינן ביה תרי דלכתוב קרא והקריבו קהל מאי הקהל תרי הא תלת: **חד לחייב על כל קהל וקהל.** דר"ש נמי ס"ל דשבט אחד איקרי קהל אייתרי ליה תרי לג"ש נאמר קהל למעלה וכו': **ור"ש בן אלעזר מ"ט.** דכתיב בהוראה דעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים [ס] והיה אם מעיני העדה אלמא אפי' מיעוטא חטאו מביאין פר ושעירה [ע] דכתיב מעיני משמע מקצת עיני ולא כל עיני וכתיב [פ] כי לכל משמע דרובא אין דרובו ככולו ומיעוטא לא הא כילד וכו' דמעיני אפי' מיעוט קהל כגון ברוב שבטים והאי דכתי' כי לכל דבעינן רובא דקהל אפילו במיעוט שבטים:

ור"ש

תוספות

אם חלב אכל חייב כו'. תימה מי דמי התם בין בחלב בין בנותר חד קרבן הוא אבל הכא קרבן דעבודת כוכבים אינו שוה לחלב. וי"ל דה"נ ידעי דלא איירי אלא בעניינים שקרבנם שוה כעין חלב ודם כדפרש"י: **ור"ש תלתא קהלי כתיבי כו'.** יש ספרים דגרסי תרי קהל כתיבי וכן נראה ובעי למימר דחד קהל כוליה קרא לאורחא דקרא וחד קהל דרשינן קהל הקהל והיינו תרי קהל. ולר' מאיר חד קהל כוליה לאורחא דקרא ומיניה נמי שמעינן דאיירי בבית דין ולא בצבור וחד קהל לג"ש ולפי הגירסא הכתוב בספרים בעי למימר דתרווייהו אתו לג"ש ולא נהירא. מיהו אפשר דתלמודא בעי למימר לרבי שמעון דקהל האמור למעלה הוא בית דין עם הצבור ואי לא כתיב ההוא קהל ה"א דקהל למטה היינו צבור ולא בית דין ולרבי מאיר משמע איפכא. וע"ק אליבא דרבי שמעון לימא ד' קהל כתיבי ומייתר ליה חד קהל למעשה תלוי בקהל ולא הוה צריך לאהדורי אקרא אחרינא. מיהו ליכא למפרך לר"מ לדרוש ג' קהל כרבי שמעון למדרש מעשה תלוי בקהל כיון דאית ליה ג"ש דקהל בבית דין אמור א"כ לא מצי למילף משם מעשה תלוי בקהל דהא לעיל אמר הקהל ועשו הוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל א"כ מי שלמד משם סובר דקהל האמור למעלה בצבור מיירי ולר"מ לא ס"ל הכי דבצבור מיירי:

מסורת הש"ס

א) לעיל ג., ב) ת"כ פ' ויקרא, ג) [לעיל ג. ע"ש], ד) [נ"ל דתניא], ה) [שבועות יח:] כריתות יט., ו) [כריתות יט.], ז) [לעיל ג.], ח) [עי' תוס' סוטה יז. ד"ה האלות וכו' מה שהניחו בקושי'], ט) [ע"ב], י) [ע"ב], כ) [ויקרא ד], ל) [ויקרא ד], מ) [שם], נ) [לגרירה. יעב"ץ], ס) [במדבר טו], ע) [ושעיר רש"ש], פ) [שם].

עין משפט
נר מצוה

מ א ב מיי' פי"ב מהל' שגגות הלכה א סמג עשין ריז:

מא ג מיי' שם הל' ב ופי"ג שם הלכה א סמג שם:

מב ד מיי' שם פי"ד הלכה ד סמג שם:

מג ה מיי' שם פי"ב הלכה א ופרק י"ג הלכה ב סמג שם:

תורה אור השלם

1. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג
2. וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד יד
3. אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים: ויקרא ד כג
4. וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת: במדבר טו כד
5. וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה: במדבר טו כו

רבינו חננאל

פי' כן נמי זה היחיד עשה. ואיכא למימר מזיד ואיכא למימר שוגג הלכך מייתי אשם תלוי (שייך לדף ד ע"א) ולא מבעיא למאן דאמר צבור מייתי הפר דהא מפרסמא מלתא ואיכא למימר בדעת עצמו תלה דחייב. דתניא בתוספתא (פ"א) יחיד שעשה בהוריית עצמו חייב שנאמר והנפש אשר תעשה וגו' אלא אפילו למאן דאמר ב"ד מייתו קרוב לחובה הוא דאי שאיל הוו אמרי ליה: א"ר יוסי בר אבין ואי תימא ר' יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הוא דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק ביום נתכפר לו ספק בלילה נתכפר לו דפטור מאשם תלוי פי' קי"ל דכל הקרבנות אינן כשרים אלא ביום דכתי' בפרשת צו את אהרן ביום צותו את בני ישראל להקריב וגו' ותניא בסיפרא ביום צותו למדנו לכל הקרבנות שאינן כשרין אלא ביום והשתא אם נזרק דם חטאתו בין השמשות ואיסתפקא ליה אי הוות שהות ויום הוה אי לא ולילה הוה לא מייתו תו על אותו חטא שהביא עליו כפרתו אשם תלוי דכהנים זריזין הן בהו ובחזקת מתכפר קאי א) ואי קשיא לך היכי אפשר זריקת דם בין השמשות והא תמיד בין הערבים קרב. ומפרש בפסחים בתחלת פ' תמיד נשחט אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בערבי פסחים שטובל ואוכל פסחו. ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב משכחת דאי עבר ועבד. אי נמי משכחת לה כגון שקדם הקטרת אימוריו לזריקת דמו דכי האי גוונא כשר. ב) ר' ג' ד' ש' דלא עברה חצות לילה. כדגרסינן בשחיטת קדשים פרק המזבח מקדש (דף פה) אמר עולא אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים אם עלו לא ירדו נעשו לחמו של מזבח אמר רב זירא אף אנן נמי תנינא ונשפך דמה. ומה התם שאם בא לזרוק אין לו מה לזרוק לא תרד. הכא דאם בא לזרוק זורק לא כ"ש. תרגומה אקדשי קדשים דאלמא פשיטא להו דקדשי קדשים כי האי גוונא אם עלו לא ירדו וסיפא אסיקנא הא דעולא דפשיט ר' יוחנן כוותיה ג) ולא מיבעיא למאן דאמר ב"ד מייתי דצניעא מלתא דוודאי פטור אלא אפי' למאן דאמר צבור מייתי ליכא עלה צד חובה דלא אתרמי ליה איניש לשיוליה ולית הלכתא אפי' כחד מתניי' דמתניתין ולא דברייתא. אלא הלכתא כר' מאיר לחודיה דאמר שמואל לעיל אבל חכ"א יחיד שעשה בהוריית ב"ד חייב. אמר ברוך ראינו מי שפירש ד) דאע"פ שהוקרב אחר תמיד של בין הערבים אין בו שום פסול. דהכי אמרינן בפרק תמיד נשחט דאתי עשה דפסח ודאכילת קדשים ודחי עשה דהשלמה. והאי טעמא שיבושא הוא דהנך כפרות דשרינהו רבנן למקרב בתר תמיד הני מילי כפרות דטמאים כגון מצורעים וזבין דמעכבים מלמיכל קדשים כדתנן (פי"ד דנגעים) הביא כפרתו אוכל בקדשים ותנן נמי בתחלת כלים מחוסר כפורים אסור בקדשים אבל כפרות חטאים כגון שגגת שבת עריות וחלבים דלא מעכבי אכילת קדשים לא קרבי בתר תמיד. ומה שהראונו מן השמים כתבנוהו. בין תבין: **פיסקא** איזהו ספק כו'. אקשינן ובן עזאי לא שני ליה בין יושב בביתו למי שהוא במדינת הים ופרקינן החזיק בדרך איכא בינייהו פי' לעולם שני ליה (מאי הואי) [מיהו] כי האי גוונא איכא בינייהו כגון שנודע לצבור בשעה שהיה הוא מתקן הליכתו לעיר אחרת והתחיל ללכת לבן עזאי חייב דהא איתא במתא לר"ע פטור דהא החזיק בדרך. ס"א מר סבר מדהווה במתא איבעי ליה לשיולי ומר סבר מטרד טריד: מתני' הורו ב"ד לעקור את כל הגוף כו': ת"ר בסיפרא ונעלם דבר ולא שתתעלם כל המצוה. אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה יכול יהו חייבין ת"ל ונעלם דבר ולא שתתעלם כל המצוה. הורו לבטל מקצת כו'. אמר מר יכול יהו פטורין ת"ל ונעלם דבר ולא כל הגוף. אי בקיום (מצות) [מקצת] וביטול מקצת פטור' ובעקירת כל הגוף פטור' אלא במאי בו מחייב. פי' כיון דנסיב קרא מרישא לפוטרו על עקירת כל הגוף לא סליקתו אדעתן למימר דפטירי על ביטול מקצת דא"כ על מה אמר הכתוב והקריבו הקהל ובעל כרחם מחייבי ומאי אצטריך ליתני יכול יהו פטורין ופרקינן תנא הכי קא קשיא אימא איפכא דבר כולה מילתא משמע. ת"ל ונעלם דבר. מאי משמע דנעלם דבר ביטול מקצת הוא. אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר חזקיה אמר מהאי נמי משמע דבמקצת מיירי דכתיב אחת מכל מצות ה' מכל ולא כל ואקשינן מצות תרתי משמע ואכתי כתיב מכל דלא תימא כולהון מצות בעינן דנעקור אמר רב נחמן בר יצחק מצות כתיב דמשמע אחת. רב אשי

א) עי' בתוס' כאן ד"ה שהביא. ב) נראה דל"ל דכי האי גוונא כשר לגמור ההקטרה ואפי' לאחר הקרבת התמיד כל זמן דלא כו'. ג) כאן שייך מ"ש למטה אמר ברוך כו'. ד) כ"ה ברש"י ועי' רש"ש.

מוסף רש"י

ז' שבטים שחטאו. דהוו רוב שבטים מביאים שבעה פרים, דקסבר ר' יהודה דשבט אחד איקרי קהל והן מביאין ולא ב"ד (לעיל ג.). **מה נפשך.** משנה היא בכריתות (יט.) חלב ונותר לפניו אכל אחד מהן בשוגג ואינו יודע איזה מהן, ושבת ויוה"כ עשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן, אשתו נדה ואחותו עמו בבית, שגג באחת מהן ואינו יודע באיזו מהן, ר"א מחייב חטאת ר' יהושע פוטר, אמר ר"א ממה נפשך כו' (שבועות יח:). **להוראה תלויה בב"ד.** דכתיב ונעלם דבר, דהיינו שהורו לעבור, מעיני הקהל **דהיינו ב"ד** (לעיל ג.).

תוספות הרא"ש

ת"ר ידעו ב"ד שהורו ושכחו מהו הורו. פי' נודע להם לב"ד שהורו (ב"ד) בטעות אלא ששכחו במה הוא אם בחלב אם בדם והצבור אכלו שניהם אחד בהוראת ב"ד ואחד מדעתם אע"פ שממה נפשך אכלו בהוראת ב"ד דבר שזדונו כרת פטורין דכתיב ונודעה החטאת אשר חטאו עליה שנודע חטא אשר חטאו הצבור ע"פ ב"ד. (שאם) [ואם] הורו ב"ד שחלב הקיבה מותר והצבור אכלו חלב ואינם יודעים אם היה חלב הקיבה או חלב אחר יראה שהצבור מביאין כל א' מהם אשם תלוי כי ספק חלב הקיבה כספק שומן הוא להם כיון שהתירוהו ב"ד ואם חזרו ב"ד ונודע להם שחלב הקיבה אכלו יביאו פר ואם חלב אחר אכלו יביאו כל א' כשבה או שעירה: **או** אינו אלא חטאו ב' יחידים מביאין שני פרים ג' מביאין ג' ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל ב' חייבין להביא כל אחד פר: הא כיצד חטאו שני שבטים מביאין ב' פרים וה"ה שבט א' מביא פר אלא אגב דתנא שני יחידים תנא נמי ב' שבטים והדר תנא ז' שבטים דאע"ג דאיכא רוב שבטים ורוב גברי דסד"א כחד קהל דמי ותסגי ליה בפר א' אפילו הכי מביא כל שבט ושבט פר: חד לחייב על כל קהל וקהל. לאשמעי' דשבט אחד אקרי קהל וממילא שמעי' אבל יחידי לא וחד למעשה תלוי בקהל והוראה תלוי' בב"ד כדדרש ליה (לעיל דף ג.) מהקהל ועשו (דאי) [דהאי] הקהל אפנויי מופני דלכתו' קרא מעיניהם ועשו הקהל למה לי למסמוך מעשה לקהל לומר מעשה בקהל והוראה תלויה בבית דין מדסמוך ונעלם דבר למעיני: ה"ג רש"י ור"ש תלתא קהל כתיבי הקהל ותרי לג"ש ובכל ספרי ספרד כתוב ור"ש תרי קהל כתיבי חד לחייב על כל קהל וקהל וחד לבית דין כי היכי דצבור מייתי ב"ד נמי מייתי מעיני הקהל לא משמע ליה כו' (ולא גרסי) [ולגירסא] זו לא דריש ה"א דתרווייהו הקהל ואינה מיושרת גירסא זו דהא בברייתא דלעיל יליף ר"ש הא דב"ד מייתי מתרי קהל מג"ש וגם משמע דדוקא ה"א דמעיני הקהל לא דריש כדאמרי אינשי מעיני דפלניא: ורבי שמעון בן אלעזר מאי טעמא כתיב והיה אם מעיני העדה א) נעשתה לשגגה אפי' מיעוטא. פי' רש"י ז"ל דמעיני משמע קצת עיני ולא כל עיני. והקשה הרמ"ה ז"ל אם ממ"ם דמעיני קדריש אמאי דייק ממעיני דכתי' גבי ע"ז דלא איירי בה [ה"ל] למילף ממעיני הקהל דכתיב בשאר מצות דאיירי בה ותו הא מעיני העדה בב"ד הוא דכתיב וגבי הוראת ב"ד (ותו) ואנן אמיעוטא דקהל קא מהדרי לענין מעשה ולא אמיעוטא דב"ד ולענין הוראה ועוד הא בהדיא אמרינן בסמוך דהאי מיעוט מנעשתה לשגגה לחוד הוא דדייקי לה מדקאמרינן וצריכי דאי אשמעינן נעשתה לשגגה הוה אמרינן אפילו מיעוטא ולא מצית למימר דמקרא מעיני העדה דכתיב קמא קא דייק דהא מעיני העדה בב"ד כתיב וא"כ משמע דקהל בהדי בי דינא בעי ואנן דייקינן מיניה דלבר מבי דינא הוא מדקאמר אי אשמעינן כי לכל העם ה"א רובא בהדי בי דינא קמ"ל נעשתה לשגגה אלא ודאי ממ"ם מעיני לא משמע מיעוט אלא כענין שנאמר (איוב כח) ונעלמה מעיני כל חי וכדכתיב (ויקרא ה) ונעלם ממנו אלא דריש מפשטיה דכתיב נעשתה לשגגה דמשמע נעשתה מ"מ ואפילו מיעוטא והדר כתיב כי לכל העם בשגגה דמשמע רובא. ונ"ל דלא קשיא מידי דהא מעיני העדה דכתיב [בע"ז] לא דריש ליה הוראת ב"ד דהא לקמן רפ"ב תנינן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח ולא בע"ז אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ומפרש לקמן בגמרא ע"ז כדתניא יכול יהא חייבין על שגגת מעשה שלה ת"ל מעיני מעיני לג"ש נאמר להלן מעיני ונאמר כאן מעיני ב) מה להלן בב"ד אף כאן בב"ד ומה להלן הע"ד עם שגגת מעשה אלמא עיני העדה דכתי' בע"ז לא אב"ד קאי מדלא כתיב ביה ונעלם אלא מעיני העדה אנעשתה לשגגה קאי ותו לא מידי:

א) כ"ה ג"כ בפר"ח אבל לגירסא שלנו מבואר כפרש"י. ב) עי' גמ' שם ובת"כ.